

İSTANBUL
GELİŞİM
ÜNİVERSİTESİ

SOSYOLOJİYE GİRİŞ

TOPLUMSAL CİNSİYET

9. HAFTA

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Karababa Kayalığıl

Biyolojik Cinsiyet – Toplumsal Cinsiyet

- Biyolojik cinsiyet toplumsal cinsiyet farkı nedir?
- Bir bebek ördüğümüzde ilk neye bakarız ya da neyi merak ederiz?
- Küçük bir çocuğun cinsiyetini dışarıdan bakarak nasıl anlarız?

Biyolojik Cinsiyet – Toplumsal Cinsiyet

- **Biyolojik cinsiyet:** Biyolojik bir farklılık, kişisel bir gerçekliktir. Kişinin hangi üreme organıyla dünyaya geldiğini betimleyen bir kavramdır. Anatomik ve fizyolojik farklılığa işaret eder.
- **Toplumsal cinsiyet:** Kadınlık ve erkeklığe atfedilen tüm toplumsal olarak edinilmiş kimlik kalıplarını, toplumsal cinsiyetin temsil edilmesini, toplumsal cinsiyet rollerini ifade eder.

Yönlendiricidir, alışılmışı ifade eder, önerir, tercihlerimizi etkiler.

Toplumsal cinsiyet erkeklik ve kadınlık üzerine fikirler ile ilgili bazı kavramları kapsar:

- Toplumsal cinsiyet kimliği,
- Toplumsal cinsiyetin temsili
- Toplumsal cinsiyet rolleri.

- **Toplumsal cinsiyet kimliği:** cinsiyetimiz hakkında geliştirdiğimiz kimlik
- **Toplumsal cinsiyetin temsili:** kadınlık ve erkeklik ile ilgili davranış ve semboller
- **Toplumsal cinsiyet rolleri:** belli bir toplumda kadınlardan ve erkeklerden beklenen tavır ve davranışlar
- **Toplumsal cinsiyet üzerinden toplumsallaşma:** toplumsal cinsiyet kalıplarını öğrenme süreci
- **Cinsellik:** insanların kendi cinselliklerini deneyimleme ve tanımlama yöntemleri
- **Cinsel yönelim:** karşı cinsiyete, aynı cinsiyete veya her ikisine karşı geliştirilen cinsel tavır.

Margaret Mead'in Araştırması

- Antropolog Margaret Mead 1935'te toplumsal cinsiyet üzerine yaptığı araştırmada eğer toplumsal cinsiyet biyolojikse tüm toplumlarda kadınlık ve erkekliğin aynı şekilde tarif edileceğini eğer böyle olmuyorsa bunun cinsiyetin kültürel olduğunu göstereceğini savundu.
- Yeni Gine'de yaptığı araştırmada üç farklı topluluğu gözlemledi.

Margaret Mead'ın Araştırması

- İlk toplulukta kadın ve erkeklerin benzer rollerinin olduğunu; bazı toplumlarda “kadınsı” olarak yaftalanacak kadar diğerlerine karşı koruyucu ve hassas davrandığını ortaya koydu.
- İkinci toplulukta kafatası avcılığı ve yamyamlık yaygındı. Her iki cinsiyet de başka toplumlarda “erkeksi” denebilecek kadar agresif ve kendine odaklıydı.
- Üçüncü topluluk ise kadınlık ve erkeklik rollerini birbirinden ayırıp farklı tanımlıyordu. Kadınlar baskın ve dominant; erkekler ise daha ılımlı, duygusal ve çocuklara karşı daha hassastı.
- Mead toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel olarak kurulduğunu savundu.

Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları

- Hayatın belli alanlarında kadınlık ve erkeklik rollerinin nüfusu nasıl ayırdığını daha net olarak görürüz:
- Üreme ve üretim
- Özel alan – kamusal alan
- Çalışma alanı

ÜREME VE ÜRETİM

- Aile, sanayi toplumunda toplumu yeniden üreten sosyal birim olmaya devam etmiştir.
- Kadınlar aile ve hane içinde:
 - Nüfusun üretimi
 - Bakım hizmetlerinin üretimi
 - Ev işlerinin üretimi ve
 - Hane halkının üretiminden sorumlu tutulurlar.
- Üretim ile ilişkilendirilmeleri onların ülke sınırlarının da metaforik olarak belirleyicisi olmalarını sağlar. Modern toplum sembolizminde nüfus kadınlar tarafından üretilir, erkekler tarafından korunur. Korunma ve zayıflık ilişkisi semboller üzerinden kurulur ve kadınlara atfedilir.

Özel alan - Kamusal alan

- Sanayi devriminden önceki dönemlerde hane ile ilgili kumaşların dokunmasından mobilyaların yapılmasına kadar pek çok iş hane içinde yapılıyordu.
- Üretimin atölyelere kaymasıyla beraber bu işlerin bazıları evde yapılmaya (dokumacılık) devam etti.
- Sanayi üretimi başladığında kadınlar bu üretim alanından çoğunlukla alındılar ve hane içindeki diğer işlerden sorumlu tutuldular. Para kazanmayla ilişkilendirilen üretim faaliyetleri dış dünyada erkeklerin işgücü üzerinden tasarlandı.
- Bu da iki alanın -ev ve evin dışındaki alanın- tekrardan yapılanması ile sonuçlandı. Özel alan kamusal alan ayrımı ortaya çıktı.

Özel alan-kamusal alan ayrımı

- **Özel alan** sanayi devriminden sonra küçülen aile yapısının üretim ve yeniden üretim merkezi haline geldi. Kadınlara bu alanla ilişkilendirildiği için aileye ekonomik destek olması gerektiğinde dahi yedek iş gücü olarak daha düşük ücretli veya toplumsal rolleri ile ilişkisi olduğu düşünülen işlerde çalışmaya ve ev işlerini yapmaya devam etmeye yönlendirildiler.
- **Kamusal alan** ise kamunun resmi temsilcisi haline gelen erkeklerin çalışma, sosyalleşme ve siyaset üretme yeri haline aldı. Kahvehaneler ve kıraathanelerin kadınların hala giremediği yerler olması bunun bir örneğidir.

İstihdam

- Emek ve erk bölünmeleri kadın ve erkekler arasında birbirlerinden ayrı bir işbölümü ve çalışma alanı dayatır.
- Kadınlara ve erkeklere için toplumsal rolleri ile ilgili olduğu düşünülen meslekler yakıştırılmıştır. Bu kalıpların dışında çalışmak için uzun bürokratik ve toplumsal engellerin aşılması gerekmiştir.
- **Görünmez emek:** hane içindeki çalışma iş kapsamına alınmaz ama yapılmadığı zaman sorumluluk kapsamında görünür olur. Ücretlendirilmez ama zorlanır.

Cinsiyetçilik ve Cinsel Ayrımcılık

- **Cinsiyetçilik:** Bir cinsiyetin diğerinden üstün olduğunu savunan bir ideolojidir.
- **Cinsel ayrımcılık:** insanların diğer insanlar hakkındaki yargıları, kişisel değerlerden çok cinsiyete dayandığında ortaya çıkan ve küçümseme veya nefret içeren çatışmalı durumdur.
- **Ötekileştirme:** Bir ayrımcılık türü, belli özellikleri stereotipleştirerek insanlar, gruplar, topluluklar arası farklılıkların keskinleştirilmesidir. Ötekileştirme ile ilgili sembollerin çoğu kadınlarla veya kadınlıkla ilişkilendirilen durumlarla ilgilidir.
- **Nefret suçları:** Bir kişiye veya gruba karşı; ırk, etnik/milli köken, din, cinsiyet, cinsel tercih, fiziki engellilik, yaş gibi nedenlerden duyulan önyargı yüzünden kişilerin maddi- manevi varlıklarına karşı işlenen suçlara "nefret suçu" adı verilmektedir.

Cinsiyetçiliğin Bedeli

- “Cinsiyetçilik insan nüfusunun yarısını oluşturan kadınların yeteneklerini ve heveslerini kısıtlamaktadır.
- Erkeklerin ayrıcalıkları, bazı yönlerden cinsiyetçilikten fayda sağlamalarına rağmen, pahalıya mal olmaktadır.
- ABD kültüründe erillik erkekleri pek çok risk davranışını göstermeye yöneltmektedir: tütün ve alkol kullanma, tehlikeli sporları oynama ve hatta pervasızca araç sürme.
- Marilyn French’in (1985) iddia ettiği gibi, ataerkillik erkeklerin yalnızca kadınlar üzerinde değil, aynı zamanda kendileri ve dünyaları üzerinde de kontrol kazanmaya çalışmalarına neden olmaktadır. İşte bu erkekliğin sadece kazalarda değil, ayrıca suç işlemek, şiddet ve strese bağlı hastalıklar da yakından ilişkili olmasının nedenidir.”
- **Kaynak:** Macionis, Sosyoloji, s. 330-331.